

**Subject to change.
Translation of advance
text.**

**Read the speech online:
www.bundespraesident.de**

Berlin, 16/02/2022

Page 1 of 7

**Federālā prezidenta Franka Valtera Šteinmeiera
par godu Latvijas Republikas konstitūcijas jubilejai
rīkotajā konferencē „Latvijas Republikas Satversmei 100”
2022. gada 16. februārī
Rīgā/Latvijā**

Man ir īpašs gandarījums par iespēju šodien būt Jūsu vidū. Tas ir mana pirmā ārvalstu vizīte šajā gadā. Tā ir mana pirmā vizīte pēc atkārtotas ievēlēšanas Vācijas prezidenta amatā. Esmu pateicīgs, ka tā mani aizved pie labiem draugiem, uz Latviju. Mūsu valstis saista daudzas lietas, arī kopīgās konstitucionālās tradīcijas, un mūsu valstu prezidentus saista, ja tā drīkstu teikt, kopīga aizraušanās ar tieslietām un jurispudenci. Es ar prieku turpināšu mūsu sadarbību arī turpmākajos gados, dārgais Egil, un es pateicos Jums par man izrādīto godu, dodot iespēju uzstāties konferencē, kas veltīta Latvijas konstitūcijas jubilejai.

Pirms trim gadiem mēs, vācieši, Veimārā, Berlīnē un citās pilsētās svinējām Veimāras Valsts konstitūcijas simto gadadienu. Jubilejas kontekstā manas valsts pirmā demokrātiskā konstitūcija guva lielu uzmanību un atzinību – un Vācijas atmiņu kultūrā tas bija kas iepriekš nepieredzēts.

Jo mēs, vācieši, pēc Otrā pasaules kara ilgi nevarējām saņemties, lai pienācīgi godinātu 1919. gada konstitūciju. It kā tajā pieļautas „konstrukcijas kļūdas” tika vērtētas kā Veimāras Republikas neveiksmes cēlonis, kā dēļ pie varas nonāca nacionālsociālisti, un par 1949. gadā pieņemto konstitūciju ilgu laiku runāja kā par Veimāras konstitūcijas „pretmetu”.

Tikai pēdējos gados vēstures un tieslietu zinātne izlaboja tādu traktējumu. Pirmā Vācijas Republika nebija lemta neveiksmei jau no paša sākuma, tā nebija kā vienvirziena ceļš, kas ved pretī barbarismam. Demokrātijai Vācijā toreiz bija iespējas, un par šīm iespējām tā varēja pateikties galvenokārt konstitūcijai, kas cieši sakņojās Eiropas tiesību tradīcijās, vienlaikus būdama moderna un perspektīva.

Tieši tādēļ Veimāras konstitūcija bija arī paraugs citām valstīm, kas tikko bija izveidojušās vai arī tika pārveidotas par republikām,

ADDRESS	Bundespräsidialamt 11010 Berlin
TEL	+49 30 2000-2021
FAX	+49 30 1810200-2870
E-MAIL	presse@bpra.bund.de
WEBSITE	www.bundespraesident.de

pateicoties faktam, ka pēc Pirmā pasaules kara Eiropas politiskā karte tika zīmēta par jaunu. Īpaši liela šī ietekme bija uz Jūsu konstitūciju, uz Satversmi, kaut arī Satversmes sapulce Rīgā arī meklēja un atrada savus ceļus.

Tas, ka pie mums Vācijā no jauna modusies interese par Veimāras konstitūciju, tas noteikti ir arī saistīts ar pirms trim gadiem apritējušo apaļo jubileju. Tomēr vēl vairāk tas ir saistīts ar to, ka mēs Eiropā atkal esam noraizējušies par liberālās demokrātijas nākotni un mieru mūsu kontinentā.

Laikā, kad mūsu sabiedrības šķeļ dziļas šķirtnes un uzticība demokrātiskām institūcijām daudzviet zūd, kad valstu valdības Eiropas Savienībā ierobežo cilvēku pamattiesības un tiesu neatkarību, kad autoritāri režīmi izaicina rietumu demokrātijas un tiek apdraudētas suverēnu valstu robežas Eiropā – šajā laikā mēs modrām acīm aplūkojam konstitūcijas, kas toreiz tika rakstītas Veimārā un Rīgā, un vērtējam to veiksmes priekšnoteikumus un neveiksmes cēloņus.

Tagad mēs apzināmies: cik lielā mērā toreiz mūsu demokrātijas nebija lemtas sagrāvei, tikpat lielā mērā patlaban nav garantēta to nākotne. Tādēļ šobrīd ir svarīgāk nekā jebkad, lai mēs, vācieši un latvieši, kopīgi apzinātu mūsu Eiropas konstitucionālās tradīcijas. Arī tādēļ es esmu gandarīts par iespēju piedalīties Jūsu konferencē.

Kopš Satversmes pieņemšanas šeit, Rīgā, vakar apritēja 100 gadi. Tā ir vienīgā no starpkaru perioda republiku konstitūcijām, kas pēc Centrāleiropā un Austrumeiropā notikušajām mīrīgajām revolūcijām un padomju diktatūras krišanas atkal stājās spēkā. Tā ir viena no vecākajām spēkā esošajām konstitūcijām pasaulē un nebūt nav nedz apputējusi, nedz apsūbējusi, gluži otrādi – tā ir dzīva konstitūcija, kas ir atvērta pret izmaiņām sabiedrības dzīvē un kuras demokrātiskais gars iedvesmo joprojām.

Satversmes 100 gadi – tā ir īpaša jubileja nedrošos laikos. Es no sirds apsveicu visus Latvijas pilsoņus un pilsones!

Pirmā pasaules kara beigās, pēc cara un ķeizara impēriju sabrukuma, mūsu valstīs sākās strauja vēsturiska augšupeja, kas veda uz demokrātiju.

Tajā laikā, kad Vācijā iepriekšējo valsts varas formu, kad pie varas bija augšas, vajadzēja pārveidot par tautas valsti, latviešiem bija jāpaveic milzīgs uzdevums – pirmo reizi jānodibina sava nacionālā valsts un paralēli tam jāievieš demokrātija – un tas viss laikā, kad mūsu valstīs savas pēdas bija atstājis karš, visapkārt valdīja bads un slimības, un plosījās politiskie nemieri.

Piedaloties Satversmes sapulces vēlēšanās, toreiz neskaitāmi latvieši un vācieši, vīrieši un sievietes pauda savu gribu izveidot demokrātisku republiku. Un mūsu konstitūciju tēvi un mātes 1919. un 1922. gadā ļāva šai gribai piepildīties. Pirmo reizi vēsturē viņi Vācijā un

Latvijā noteica tautas suverenitātes principu. „Tautu” viņi toreiz paņēma tādu, kāda tā bija – visā savā daudzveidībā un pretrunīgumā. Visu sabiedrības grupu pārstāvjiem kā pilsoņiem vajadzēja nodrošināt iespēju iesaistīties politiskās pašnoteikšanās procesā. Un tas attiecās arī uz pilsonēm! Mūsu abas valstis bija vienas no pirmajām, kas nostiprināja konstitūcijā vēlšanu tiesības sievietēm, par kurām sievietes Eiropā tik ilgi bija cīnījušās.

Tā kā tauta vienmēr pastāv tikai daudzskaitlī, tad tautas griba kā tāda nav absolūti nepārprotama un tā nepastāv vienkārši pati par sevi. Atklātā demokrātiskā procedūrā to nepieciešams izziņāt un noskaidrot ik reizi no jauna - tā toreiz bija revolucionāra atziņa, kas mums šodien atkal jāizstāv pret naidīgiem uzbrukumiem!

Centrālai vietai, kurā partijām vajadzētu diskutēt un strīdēties, sabalansēt intereses, atrast kompromisus, kur tām vajadzētu pieņemt vairākuma lēmumus, tādai centrālai vietai vajadzētu būt parlamentam. Veimāras konstitūcija un Satversme valsts pārvaldes sistēmas centrā izvirza spēcīgu tautas pārstāvniecību, tās arī nosaka toreiz vēl netipisko proporcionālo vēlšanu sistēmu, lai parlamentā pēc iespējas precīzāk atspoguļotu sabiedrības daudzveidību.

Kā īpaši progresīva Veimāras konstitūcija uzskatāma tās otrās nodaļas dēļ, kurā bija ietvertas „Pamattiesības un pamatpienākumi,” ne tikai klasiskās liberālās brīvības tiesības, bet gan arī plašas sociālās tiesības. Salīdzināma otrā nodaļa, kādu paredzēja Satversmes projekts, 1922. gadā gan netika pieņemta, tomēr Saeima pieņēma virkni likumu, kas saturiski atbilda cilvēktiesību un pilsoņu tiesību regulējumam.

Veimāras Republikas un Latvijas Republikas konstitūcijas līdz ar to radīja tiesību telpu, kurā bija iespējams īstenot un ikreiz no jauna sabalansēt demokrātisko pašnoteikšanos un individuālo brīvību. Jesaja Berlins, šīs pilsētas dēls, minētos principus iekļāva savā slavenajā pozitīvās un negatīvās brīvības jēdzienā, akcentējot, ka tās savstarpēji var konfliktēt. Bet liberālās demokrātijas būtība un vērtība ir tieši tā, ka tā mēģina izlīdzsvarot abus aspektus: „Vēlēšanos (...) vismaz piedalīties procesā, kurš kontrolē manu dzīvi,” kā rakstīja Berlins, un „vēlmi pēc brīvas rīcības jomas”.

Kā visam, ko radījusi cilvēka roka, arī mūsu 1919. un 1922. gada konstitūcijām bija savi trūkumi. Pēc atbrīvošanas no nacionālsociālisma Rietumvācijā Parlamentārā padome izdarīja secinājumus par konstitucionālajām tiesībām un Veimāras brīvības un demokrātijas ideālus stingrāk nostiprināja Federatīvās Republikas pamatos, nodrošinot tiem lielāku paš aizsardzības spēju. Un pēc Jūsu pašu spēkiem panāktās atbrīvošanās Jūs deviņdesmitajos gados Latvijā savu veco konstitūciju dažās vietās grozījāt un papildinājāt. Pie nozīmīgākajiem jauninājumiem mūsu valstīs pavisam noteikti pieder neatkarīgās konstitucionālās tiesas kā konstitūcijas sargi.

Jaunās demokrātijas, kas pēc Pirmā pasaules kara izveidojās Vācijā un Latvijā, apliecināja savu spēku un dzīvotspēju, par spīti atsevišķiem trūkumiem un par spīti visām grūtībām un naidīgumam. Uz konstitucionāliem pamatiem balstīdamies, demokrātiski noskaņotie cilvēki devās radīt taisnīgāku sabiedrību, veidoja koalīcijas, uzsāka reformas.

Sievietēm un vīriešiem, kuri toreiz veidoja mūsu demokrātijas, pienākas mūsu cieņa un pateicība. No atmiņām par to, ko viņi paveica pirms 100 gadiem visgrūtākajos apstākļos, tagad mēs varam smelties drosmi un spēku šobrīd veicamajiem uzdevumiem. Manuprāt arī tas ir signāls, ko var raidīt Jūsu konstitūcijas jubileja!

Tomēr mēs zinām, ka laikā starp abiem pasaules kariem Eiropā četrpadsmit demokrātijas tika sagrautas no iekšpuses un aizvietotas ar autoritāriem labējiem režīmiem, tostarp arī jaunajās Vācijas un Latvijas republikās.

Liberālās demokrātijas toreiz tika mērķtiecīgi sagrautas un varēja tikt sagrautas daudzu un dažādu iemeslu dēļ. Viens aspekts attiecās gan uz Vāciju, gan uz Latviju – mūsu valstīs trūka konstitucionālas vienprātības, republikāniskas nostājas, gatavības uzņemties atbildību politikā, valstī un sabiedrībā. Jesaja Berlins nenogurstoši atgādināja arī to, ka brīvība vienmēr ir saistīta ar atbildību – ar atbildību katram pret sevi un citiem un arī pret liberālo demokrātiju, bez kuras brīvība nav iespējama.

Jums Latvijā nācās piedzīvot arī to, ka Jūsu neatkarīgā republika tika pakļauta uzbrukumam no ārpuses un sagrauta. 1939. gada 23. augustā noslēgtais Hitlera – Staļina pakts bija kara un okupācijas priekšvēstnesis, kad desmitiem tūkstoši cilvēku no Baltijas valstīm tika deportēti vai pārvietoti, gandrīz visu ebreju kopienu iznīcināja vācieši vai arī tas tika izdarīts viņu vārdā. Šorīt es apmeklēju Žaņa Lipkes memoriālu, kas atsauc atmiņā latvieti – ostas strādnieku, kurš vācu okupācijas laikā paslēpa vairāk nekā piecdesmit ebreju, tādējādi izglābjot viņiem dzīvību. Drosmīgs un taisnīgs cilvēks, viens no nedaudzajiem tajā laikā, kad tādu cilvēku bija daudz par maz!

Atmiņām par diktatūru, karu un šoa ir konstitutīva loma Vācijas demokrātijas kontekstā. Mēs, vācieši, apzināties savu vēsturisko atbildību, apzināties, ka tā laika notikumus nekad nedrīkst aizmirst. Tieši patlaban, kad mēs redzam, kā daži ķeras pie vēstures un no tās kaļ ieročus, ir svarīgi, lai mēs kopīgi atvērtos vēsturiskajai atmiņai – ne tāpēc, lai saasinātu situāciju, bet gan lai pārvarētu aizspriedumus, veicinātu saprašanos un pavērtu iespējas mierpilnākai nākotnei.

Drosmīgie cilvēki Latvijā, Igaunijā un Lietuvā 1989. gadā kļuva par Austrumvācijas brīvības kustības paraugu. Fotografijas, kur bija redzami simtiem tūkstoši cilvēku, kuri, sadevušies rokās, stāvēja no Tallinas līdz Rīgai un Viļņai, ieskandinādami diktatūras un nebrīves gulbja dziesmu,

iedrošināja daudzus bijušās VDR iedzīvotājus arī iziet ielās un pacelt balsi.

Mēs varam pateikties Centrāleiropas un Austrumeiropas iedzīvotāju brīvības gribai, transatlantiskajai aliansei un Rietumu izlēmībai par to, ka tagad, būdami draugi un partneri vienotā Eiropā, varam turpināt mūsu demokrātiskās konstitucionālās tradīcijas. Pēc visiem vēstures līkločiem un bezdibeņiem vācieši un latvieši atkal sastopas Eiropas Savienībā, tiesību un vērtību kopienā, kurā visiem locekļiem ir vienādas tiesības un pienākumi un kurā katrs loceklis tomēr nes arī vienlīdz lielu individuālo atbildību par kopējo integrāciju.

Eiropas Savienība institucionālā līmenī atspoguļo kara un diktatūras laikā gūtās mācības. Tā balstās uz vērtībām, kas nostiprinātas Eiropas Savienības līguma 2. pantā – brīvību, demokrātiju, tiesiskumu, cilvēktiesību un minoritāšu tiesību ievērošanu. Šīs vērtības ir saistošas visām dalībvalstīm.

Mēs Eiropas Savienībā esam ieviesuši procedūru ar sankciju iespējām, kas tiek piemērotas gadījumos, ja dalībvalstis novirzās no mūsu kopīgo vērtību pamatiem. Eiropas Komisija, kuras paspārnē ir līgumu pārraudzība, seko, kā tiek ievērotas Eiropas tiesības, un Eiropas Savienības Tiesa garantē un nodrošina tiesību ievērošanu. Šie mehānismi neapdraud dalībvalstu konstitūcijas, bet gan stiprina mūsu kopīgās Eiropas vērtības, kas pauž konstitucionālās tradīcijas un sakņojas mūsu – dalībvalstu – konstitūcijās.

Ja mūsdienās Eiropas Savienības dalībvalstīs tiek vājināta tiesu varas neatkarība, pārkāpta preses un zinātnes brīvība, tad mums pret to jāvēršas izlēmīgi, izmantojot mūsu rīcībā esošos instrumentus. Jo mēs Eiropā vairs nekad negribam atteikties no abiem aspektiem – demokrātijas un liberālisma, politiskās pašnoteikšanās un individuālās brīvības!

Apzinoties savu vēsturi, šodien mums atkal jāuzdod jautājums pašiem sev, ko darīt, lai atgūtu uzticību mūsu institūcijām un nodrošinātu perspektīvu mūsu demokrātiskajam projektam.

Pagājušajos gados mēs arvien no jauna pieredzējām, cik trausls ir mūsu sabiedrībās integratīvais līdzsvars. Mūsu konstitūcijas nodrošina satvaru dažādas izcelsmes, reliģijas, kultūras un politiskās pārliecības cilvēku vienlīdzīgai un miermīlīgai līdzāspastāvēšanai. Bet ikdienā mums arvien no jauna ir jāpieliek pūles, lai tā darbotos arī dzīvē, un, pats galvenais, konflikti mums jārisina atklāti, miermīlīgiem līdzekļiem, ievērojot savstarpējo cieņu un uzturot saprātīgu dialogu.

Konstitucionālā vienprātība nepastāv pati par sevi, un to arī nav iespējams nodrošināt ar rīkojumu „no augšas”. Mums visiem kā pilsoņiem tā nepārtrauktā procesā kopīgiem spēkiem ir jārada no jauna.

Pandēmijas apstākļos mēs visi aptvērām, cik svarīga ir sabiedriskā telpa, kurā mēs, būdami tik ļoti atšķirīgas personības, tiekamies un

iesaistāmieš domu apmaiņā, strīdamies, tomēr varam arī izdzīvot kopības sajūtu. Tikai sarunas gaitā mēs saprotam, ka mums ir jāsabalansē vērtības un intereses, jāmeklē kompromiss, saprotam, ka mēs nekad nevaram zināt visu un ka maldāmieš biežāk nekā pašiem varētu šķist, ka jāpieņem tādi lēmumi, ko pēc tam iespējams labot, tieši tādēļ, ka nemitīgi mainīgā pasaulē nav iespējams ne nonākt pie absolūtās skaidrības, ne nonākt pie galīgā atrisinājuma.

Lai demokrātija izdotos, mums ir nepieciešami arī neatkarīgi augsta līmeņa mediji, kas sniedz sabalansētus un uzticamus ziņojumus, kas spēj atšķirt faktus no viltus ziņām, dod vārdu daudzām balsīm un sasniedz plašu auditoriju.

Mums ir vajadzīga brīva zinātne, kas spēj izpētīt arī nepatīkamas patiesības, tieši tad, kad runa ir par mūsu vēsturi, lai ar nepareiziem vēstures mītiem netiktu radīti un attaisnoti jauni konflikti.

Mums ir vajadzīga tiesiska valsts, kas izlēmīgi vēršas pret naidu un vardarbību, rasismu un antisemitismu, diskrimināciju un mizantropiju, lai kas arī būtu šo izpausmju avots un pret ko arī tās būtu vērstas.

Lai demokrātija izdotos, mums ir vajadzīga sociāla valsts, kas patiešām tur solījumus par vienādām iespējām visiem. Mums ir vajadzīga politika, kas piedāvā labas perspektīvas arī tiem, kuri lielu pārmaiņu laikos baidās nonākt zaudētāja lomā. Un mums ir vajadzīga mūsu pilsoņu gatavība dot katram savu artavu un uzņemties atbildību kopējā labuma dēļ, un tas attiecas arī uz politiskajām partijām!

Lai nemierīgā pasaulē demokrātija izdotos, tai ir jāspēj aizsargāties gan uz iekšpusi, gan ārpusi. Latvija un Vācija kopīgi iestājas par starptautisko kārtību, kas balstās uz noteikumiem. Tomēr pasaule kopumā – diemžēl – vēl atrodas pārāk tālu no tiesību kopienas, kurā valdītu likuma spēks, nevis princips „kam spēks, tam vara”. Tā ir vēl viena mācība, kas izriet no mūsu ciešanu pilnās vēstures. Bet šodien mēs – demokrātijas – neesam vienas. Mēs esam kopā likteņa biedri Eiropas Savienībā un Ziemeļatlantijas alianses aizsardzības kopienā.

Tā ir Krievijas vadība, kas ar savu pašreiz īstenoto militārā apdraudējuma politiku nopietni apdraud mieru Eiropā. Tā ir Krievijas vadība, kas ir atbildīga par to, ka daudzi cilvēki Austrumeiropā, arī šeit Latvijā, patlaban atkal ir nobažījušies par karu.

Mēs, vācieši, apzināmieš savu vēsturisko atbildību, ko izjūtam pret visām valstīm, kas cietušas no nacionālsociālistu izraisītā agresijas un iznīcināšanas kara, bet it īpaši pret mūsu sabiedrotajiem. Mēs nesēdēsim rokas klēpī salikuši, noskatoties, kā mūsu kontinents piedzīvo atkritienu neuzticībā, ienaidā un karā. Tādēļ mēs noteikti un izlēmīgi atbalstām mūsu partnerus Eiropas Savienībā un NATO, vēršoties pret jebkādiem draudiem un agresiju. Un tādēļ mēs nosūtīsim Bundesvēra papildspēkus NATO kaujas grupas klātbūtnes ietvaros Lietuvā. Attiecīgos lēmumus Vācijas valdība ir pieņēmusi.

Pirms trim dienām, pēc manas atkārtotās ievēlēšanas amatā, savā uzrunā Federālajā sapulcē es sacīju: "Mēs, vācieši (...) atbalstām igauņus, latviešus, lietuviešus, mēs esam kopā ar poļiem, slovākiem un rumāņiem un visiem sabiedrotajiem. Jūs varat uz mums paļauties. (...) Mēs viennozīmīgi atzīstam savas saistības šajā aliansē.

Esot pie Jums Rīgā es varu apstiprināt: Latvija, tāpat kā tās kaimiņvalstis Baltijā, var paļauties uz Vācijas solidaritāti un Vācijas atbalstu. Un arī jebkura agresijas izpausme, kas vērsta pret Ukrainu, nevar palikt un nepaliks bez spēcīgas atbildes. Mēs darīsim visu, lai to uzsvērtu arī saskarsmē ar vadību Maskavā, lai to pārlicinātu, ka nopietnas sarunas, nevis ieroču valoda ir vienīgais ceļš, kas sola panākumus, ejot uz interešu sabalansēšanu.

Tur, kur visa vara ir koncentrēta vienās rokās, mūsu demokrātiju daudzums bieži vien tiek tulkota kā vājums. Bet, ja kāds domā, ka mūsu daudzpakāpju lēmumu pieņemšanas procesi parāda tikai mūsu neizlēmību, mūsu tiekšanās pēc labklājības pauž tikai mūsu naivumu, viņš maldās! Liberālās demokrātijas nav vājas. Gluži pretēji – tās ir spēcīgas, jo tajās ietvertās idejas ir spēcīgas un dzīvas! Kurš gan to varētu zināt vēl labāk par cilvēkiem šeit – Latvijā?

Lai arī turpmāk mums izdodas uzturēt dzīvu mūsu konstitūciju garu, mūsu valstīs, Eiropā, visā pasaulē! Iestāsimies kopā par liberālu demokrātiju, sajūsminoties par republiku tāpat kā tas bija to laiku Rīgā, kad ielās bija dzirdamas gaviles: „Lai dzīvo brīva Latvija!”